

GABRIJELA RUJVO
ZAKON GRAVITACIJE

NASLOV ORIGINALA

LEI DA GRAVIDADE

GABRIELA RUIVO

© PORTO EDITORA/GABRIELA RUIVO (2023)

© ZA SRPSKO IZDANJE IMPRIMATUR, 2026.

IZDAVAČ:

Imprimatur d.o.o.

Miše Stupara 4

Banja Luka

info@imprimatur.ba

ZA IZDAVAČA: Boris Maksimović

LEKTURA: Marija Pejić, Vladimir Stokić

KOREKTURA: Sonja Lero Maksimović

DIZAJN KORICA: Dragana Vasić

GRAFIČKA PRIPREMA: Sonja Lero Maksimović

ŠTAMPA: Skandi s.p.

ZA ŠTAMPARIJU: Mladen Spasojević

TIRAŽ: 500

GODINA: 2026.

ISBN: 978-99976-53-74-1

Knjiga je objavljena u sklopu projekta VAN MARGINA, čiju je realizaciju pomogao program KREATIVNA EVROPA.

**Sufinansira
Evropska unija**

Co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the European Education and Culture Executive Agency can be held responsible for them.

Sva prava zadržana. Nijedan dio ove knjige ne može se reprodukovati niti koristiti u bilo kojem obliku bez prethodne saglasnosti izdavača.

Gabrijela Rujvo

ZAKON
GRAVITACIJE

Prevod s portugalskog:
Vesna Stamenković

*Vreme upita vreme koliko vremena vreme ima.
Vreme vremenu reče da vremena ima koliko i
vreme vremena ima.*

Narodna brzalica

*Sve srećne porodice liče jedna na drugu; svaka
nesrećna porodica nesrećna je na svoj način.*

Ana Karenjina, Lav Tolstoj

PISAC

Pogledao se u ogledalo. Prošao rukom kroz kosu. Namestio čvor na kravati. Osmehnuo se.

Dugo je čekao ovaj dan.

Setio se kako mu je majka pružila paketić. Nije mu bio rođendan. Nije bio ni Božić.

– Šta je to?

– Otvori.

Hrabri ga osmehom. Ručice traže kraj selotejpa. Druga deca sve pokidaju. On to nije mogao. Kao da ne želi da povredi hartiju. Kao da se nekim delom sebe poistovećuje s paketićem, s tom suvišnom lepotom i savršenstvom. Kao da zna koliko je teško očuvati privid.

Bila je to knjiga s bravicom. Otvorio ju je. Sve su stranice bile bele.

– Šta je to?

Isto pitanje. Majka se ponovo osmehnula.

– To je dnevnik.

– Šta je dnevnik?

– To je sveska u koju zapisujemo ono što ne želimo da iko pročita.

– Ako ne želimo da to iko pročita, zašto ga onda zapisujemo?

Logika jednog sedmogodišnjaka. Ili mu je možda bilo osam?

– Ako želimo, možemo nekom da ga pokažemo. Ali ako ne želimo, onda ga zaključamo.

Potom je majka uzela ključić i pokazala mu kako se otvara. Proveo je nekoliko minuta zatvarajući i otvarajući dnevnik. Konačno reši da počne da piše. Ali šta? Nešto što niko ne sme da pročita? Na pamet mu padoše psovke. *Prokletstvo. Sranje. Dupe. Pička. Majčina.* Ruka mu je zadrhtala. *Jebi se.* Zadovoljan, zaključa knjižicu. Posle je završila zaboravljena u nekoj fioci.

Usredsredio se na manžetne na košulji. Na dugmad. Opet se pogledao u ogledalo. Oduvek je sebe smatrao posmatračem života. Posmatrao ga je kako se odvija pred njegovim očima, nemoćan da u njemu učestvuje. Nemoćan da uroni u prljavštinu dana.

Pa dobro, doći će i njegovih pet minuta. Trenutak u kom će on biti jedini glavni lik. Svi reflektori će biti uprti u njega. Biće to nekakva zakasnela osvetla protiv anonimnosti, mada ipak ne jedna od onih koje se služe hladne. Naprotiv. Imao je osećaj da gori.

U tom trenutku začulo se zvono. Njegove noge pokušale su da potrče prema vratima. Nestrpljivi dečak koji čeka bombone. Neku nagradu. Nešto što je celog života čekao. Neće potrčati da otvori vrata. Nije hteo da pomisle da je usplahiren. Da se probudio sa žgaravicom u stomaku, s nekim neobuzdanim, grozničavim uzbuđenjem. Pisac je voleo da pronađe fizički osećaj za svako stanje duha. Bila je to vežba kojoj se redovno podvrgavao.

Nije hteo da znaju da je u glavi pripremio svaku reč odgovora koje će dati u intervjuu. Iako nije znao pitanja. Kakve veze imaju pitanja? Najvažnije je ono što on ima da kaže. A to će i reći, pitali ga oni ili ne. Uvek ima načina da se pitanje izokrene, tako da odgovor ne izgleda pogrešno. Istini za volju, u današnje vreme niko ne odgovara na postavljena pitanja. Ljudi odgovaraju šta im je volja. Ono što smatraju bitnim. Pitanja služe samo kao izgovor za razgovor, za dijalog. Dijalog je, međutim, relikvija prošlosti. Ispredamo interaktivne monologe. Ali insistiramo na iluziji. A kolektivna iluzija veoma lako može da se pomeša s istorijskom istinom.

Ponovo se začulo zvono. Pisac je još nekoliko trenutaka ostao nepomičan. Zatim je duboko udahnuo i uputio se ka ulaznim vratima, sporim, odmerenim korakom. Hteo je jasno da stavi do znanja da nije nervozan. Da mu čak i pomalo smeta što mu prekidaju rutinu.

Konačno je s osmehom otvorio vrata.

MARIJANA

Čovekova ruka bila joj je na butini. Opuštena.

Čovek je rekao:

– Nemoj da brineš.

I stavio joj je ruku na butinu, nešto iznad kolena. Zatim je dodao:

– Nema potrebe da brineš zbog kirije, dok se sve ne vrati u normalu. Sve će biti u redu, videćeš. Ti si dobra devojka, vredna, i to ti ide u prilog.

Ruka je i dalje stajala na istom mestu.

Marijana nije znala šta da kaže. Prva reakcija joj je bila da odbije ponudu. Ne, ni govora! Neće ostati tu na njegov račun. Zbog čega bi taj čovek napravio ustupak za nju? Da li je zaista u pitanju samo velikodušnost?

Ne budi glupa, Marijana. Ako pristaneš, držaće te u šaci. Moći će da traži od tebe šta god poželi. Ne budi naivna. Na svetu nema dobrih ljudi. Tvoja baka je sigurno bila poslednji primerak te izumrle vrste.

Ali šta je drugo mogla? Otkako ju je dečko ostavio, stalno se mučila da skrpi kraj s krajem. Plivala je zahvaljujući velikim odricanjima, ali sada je, zbog reformi u radu, preko noći ostala bez sigurnog

posla. Upravljanje svim državnim službama prepušteno je agencijama za zapošljavanje koje su s radnicima potpisivale ugovore na određeno i obezbeđivale radnu snagu u skladu s potrebama službi. Već dve nedelje Marijana radi samo po petnaest sati nedeljno, raspoređenih u tri dana, jer agencija još nije usaglasila broj radnika sa svojim potrebama. Podizala je dete, nije imala nikakvu ušteđevinu. U gradu nije poznavala nikoga ko bi mogao da je primi ili da joj pritekne u pomoć.

Da se vrati kući kod roditelja? U onu zabit u planinama, odakle je pobjegla, ima već deset godina? Otac je pio od ranog jutra. Potom je po ceo dan delio ćuške ćerki i ženi, svaki put kad ne uspeju da ispune neki njegov hir. Marijana je odrasla okružena tim nasiljem, sve dok zajedno s jednom drugaricom nije pobjegla i došla u grad.

I danas je grize savest što je napustila majku. Nije znala ni jesu li joj roditelji još živi. Više nikad nije stupila u kontakt ni sa kim iz sela. A ni nju za ovih deset godina niko nije potražio. Drugaricu, koja je počela da radi u nekom striptiz klubu, više nije videla. Ona nije želela da živi takvim životom. Bila je ambiciozna. Htela je da pronađe pristojan posao. Htela je da studira. U početku, delila je s drugaricom sobičak u jednoj oronuloj kući. Nедуgo potom pronašla je posao u agenciji za čišćenje. Preselila se u drugi sobičak, isto tako oronuo, ali ipak njen.

Ne dolazi u obzir da se vrati u selo, razmišljala je gledajući dete. Mali je bio bistar za svoje skoro dve godine. Morala bi da ga ispiše iz jaslica.

– A ako moraš da izadeš, mogu ja da ti ga pričavam. Imaš sreće, mala. Ne možeš ni da zamisliš kakav je bio onaj moj nevaljalac u njegovim godinama.

Marijana se stresla. Ruka na njenoj butini bila je teška kao tuč. Čovek se nasmešio. Marijani je bilo užasno neprijatno, možda baš zbog njegovog lica. Nije da je bio ružan. Naprotiv, bio je prilično lep. Samo da se nije tako nadvijao nad nju, i tako je svlačio pogledom... Da nije možda sve to umislila? Možda se samo trudi da bude ljubazan? Možda, na kraju krajeva, na svetu još ima dobrih ljudi. *Jao, Marijana, uvek na crno slutiš! Stalno misliš da su svi protiv tebe, da samo žele da te iskoriste. Umislila si da si bolja od ostalih. Digla si nos. Šta ti misliš, ko si ti?*

Očeve reči.

– Biće sve u redu, nemoj da se plašiš. Tu sam šta god da ti zatreba.

Je li zaista izgovorio te reči, ili ih je čula samo u svojoj glavi? Čovek joj se i dalje smeškao. Imao je lep osmeh. Kad bi samo zaboravila pritisak na butini, mogla bi i sama da se nasmeši.

– Tako je! Lepa si kad se nasmešiš. Sve smo se dogovorili. Svratiću da ti pričavam malog kad god zatreba. Samo mi kucni na vrata.

Čovek je podigao ruku i prineo je Marijaninom licu. Pomilovao ju je po obrazu. Ona je to prihvatila s mešavinom teskobe i olakšanja. Olakšanja, jer joj je dodir ličio na majčin. Prijao joj je. I to joj je zasmetalo. Znala je da su mu namere bile drugačije. Ali nije htela da misli o tome.

Spustila je pogled i zahvalila mu.
– Nema na čemu, mala.
Čovek je ustao i izašao, namignuvši joj.

UPRAVNIK ZGRADE

Zatvorio je vrata, prešao rukom preko šlica, namestio testise u tesnim pantalonama i pomislio: *Gotova stvar.*

Bacio je pogled na sat. Bilo je vreme da se pođe po klinca u školu.

Pored njega je prošao par. Ona: lepa, nakarminisanih usana, crne kose, s naočarima; izgledala je kao profesorka. On: obučen ležerno, u jakni s mnogo džepova i pocepanim farmerkama. Nosio je ranac preko ramena.

– Dobar dan. Je l' ovde stanuje profesor Luis Rikardo Reiš?

– Da, gore, na drugom spratu.

– Mnogo vam hvala.

Sišao je niz stepenice i izašao iz zgrade. Pomislio je na Marijanino lice. Mala je tako lepa. I tako mlada. Kakva je to budaletina, onaj kreten od njenog muža! Ili dečka. Svejedno. Kako čovek može da ostavi takvu lepoticu? Možda je najednom shvatio da je peder? Sad je bio red na njega. Morao je samo da bude strpljiv. Jedan pogrešan korak mogao bi sve da upropasti.

Ženski otpor je kao od leda.

Stigao je pred kapiju škole. Ljudi su ga učtivo pozdravljali. Svi su ga znali. Bio je službenik u opštini.

Žene su ga gledale zavodnički. Znao je da je zgođan. Visok. Svetlih očiju. Preplanulog tena. Mišićav. Svakog jutra je išao u teretanu. Dobro je živeo, u tome je trik. I svakog je dana zahvaljivao Bogu na tome.

Nedugo potom pojavio se Jago. On nije bio njegov sin. Kad je Ana Marija došla da živi s njim, mali je već imao dve i po godine. *Manje-više isto kao i Marijanin klinac*, pomisli, pomalo ironično. Mali ga nikad nije prihvatio. Bio je ljubomorán na majku. Sigurno je patio od onog Edipovog kompleksa, ako se tako zove.

– I, kako je bilo u školi?

Trudio se da zapodene razgovor s malim, ali ovaj ga nije konstatovao. Činilo se kao da balavcu treba kleštima izvlačiti reči iz usta.

Kad su stigli kući, Jago se zatvorio u sobu. Svaki put kad bi malog pogledao u oči, u njima je video ponor. Nisu mu se dopadale te oči. Nije mogao da ih uhvati. Njemu je bilo potrebno da nešto oseti u svojim rukama kako bi znao da mu pripada.

Ušao je u kuhinju i otvorio frižider. Tu su stajale posude s hranom za večeru koje je žena pripremila pre nego što je otišla u bolnicu. Radila je noćnu smenu. On podiže poklopac s jedne od njih. Supa. U drugoj, paprikaš. Pade mu na pamet da bi mogao da odnese večeru Marijani. Mala je sigurno u škripcu s novcem i svakog časa bi moglo da joj se desi da ne zna kako da stavi hranu na sto. Mogao je on da joj da novac, ali nije hteo da preteruje. Morao je sve da radi polako. Sve s pravom merom. Ali da

joj odnese večeru, to je već bilo nešto drugo. Mali znak pažnje. Kome se još ne bi dopao mali znak pažnje?

– Jesi li za picu za večeru?

Izvadio je kutije iz frižidera i stavio ih u plastičnu kesu.

– Odmah dolazim, važi? Budi dobar.

Izašao je iz stana i uputio se ka gornjem spratu. Mogao je već da zamisli Marijanino lice, rumeno od iznenađenja i stida. Nežni smešak. To s malom je bila gotova stvar.

ANA MARIJA I MARIJA ANA

Otišla je do ormarića po torbu i uputila se prema kafeteriji. Htela je da iskoristi najmirniji trenutak i ode da popije kafu. Trebao joj je kofein da ostane budna. Izvadila je mobilni iz tašne. Deset poziva od Marije na koje se nije javila. Jedna glasovna poruka. Snimljena drhtavim, plačnim glasom.

Ana, moramo da razgovaramo. Otišao je.

Videla je ime svoje prijateljice na ekranu. Marija Ana. Njeno rođeno ime u ogledalu.

Na izvestan način, one i jesu bile ogledalo jedna drugoj.

Stigla je u kafeteriju i sela za sto. Videla je koliko je sati. Bila je gotovo ponoć. Da nije kasno? Ali njena drugarica je zvučala tako očajno...

– Halo, Marija?

– Ana? Baš dobro što si zvala... Otišao je...

Marija Ana briznu u plač.

– Polako, draga. Kako to misliš, otišao?

– Noćas... Spakovao je kofer dok sam spavala. Znaš već da spavam kao klada, ništa ne može da me probudi. Ostavio je pismo...

– Pismo?

– Da... U fioci s gaćama. Da li se tebi to čini normalnim? Bilo mi je čudno kad se nije pojavio na večeri. Zvala sam ga i zvala, ali telefon mu je bio isključen. Slala sam mu poruke koje mu nisu stizale. U neko doba primetila sam da u kupatilu nema njegove četkice za zube, žileta, pene za brijanje i losiona za posle brijanja... U ormanu nije ostala ni jedna jedina njegova krpica. Otvorila sam fioke... Kaže, izvinjava se, ali ne može... Kao, ja zaslužujem bolje...

– Kakva džukela!

– Ne znam šta da radim...

– Samo polako, draga. Ja sam sad na poslu, ne mogu odmah da dođem. Ali čim izađem, u šest, odmah dolazim. Probaj da se odmoriš. Da odspavaš.

– Ne verujem da ću uspeti...

– Znam... Ali pokušaj. Ako ti bilo šta zatreba, pozovi me, u bilo koje doba. Nosiću telefon u džepu mantila.

– Hvala ti, draga! Već mi je malo lakše kad sam s tobom razgovarala...

– Dobro je. Hajde, probaj da se odmoriš. Vidi-mo se.

Ana Marija prekide vezu. Nije smela da se zadržava. Na brzinu je popila kafu i vratila se na posao.

U šest, kada je izašla, ušla je u kola i zapucala na drugi kraj grada. Ana Marija je imala ključeve od drugaričinog stana. I Marija Ana je imala ključeve od njenog – bila im je to stara navika, ostala posle jednog hitnog slučaja.

Kad je zatvorila vrata za sobom, uzdahnula je u malom hodniku. Pod ranom jutarnjom svetlošću prostorija nije mogla sasvim da utone u tamu.

Marija Ana je spavala u sobi. Njena prijateljica spustila je torbu na stolicu, skinula jaknu i potom pažljivo sela na krevet kraj njenih nogu. Izula je cipele, skinula pantalone i bluzu i izvukla brusthalter ispod potkošulje. Spustila je odeću na stolicu, cipele na pod i sasvim polako kliznula do jastuka. Legla je pored Marije Ane. Pogledala njeno usnulo lice. Izgledalo je kao dečje. Nasmehila se, sklopila oči i pokušala da zaspi. Trebalo joj je malo vremena, misli su se neumorno nizale, ali njeno telo je ubrzo savladao umor.

Kroz navučene roletne, zora je polako počela da daje obrise dvema usnulim figurama. Marija Ana se promeškolljila u snu, i spustila dlan na Ana Marijinu ruku. Ona se stresla, ali se nije probudila. Jedna ruka, s venama iscrtanim ispod prozirne kože, počivala je na crnoj podlaktici one druge.

Marija Ana otvori oči. Prvo što je ugledala bilo je usnulo lice Ane Marije. Nasmehila se. Opet je sklopila oči i pažljivo se protegnula, po navici spuštajući ruku na stomak. U jednom oku pojavila joj se suza. Plafon su senkama šarale grane drveća koje je napolju plesalo u ritmu vetra. Marija Ana ostala je da gleda drugaricu kako spava, a spokoj na njenom licu na kraju je preplavio i nju.